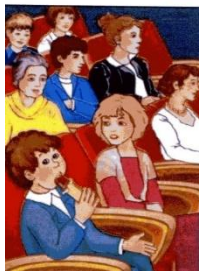
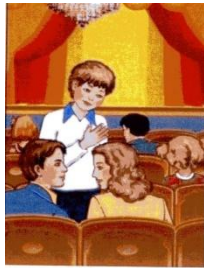

**Інтегровані уроки як засіб з розвитку мовлення
учнів початкових класів з ООП**

Коваль Олена Сергіївна

учитель-дефектолог
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
педагогічне звання «учитель-методист»

Анотація

Головною проблемою для учнів із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) І-ІІ року, є зв'язана усна мова, яка тісно пов'язана з граматичним та синтаксичним розділами мови. Дуже часто в мові учнів зустрічаються граматичні помилки, неузгодження, немає закінчень, інше. В учитель-дефектологічній практиці є багато вправ та дидактичних ігор на відмінювання іменників у множині, відмінювання дієслів і майже відсутні ігри зв'язного мовлення.

У сучасному житті спеціальна школа потребує такої організації освітньої діяльності, яка забезпечує розвиток індивідуальних здібностей та особистісного прогресу кожного учня. Це передбачає психолого-педагогічне вивчення школярів протягом всього періоду навчання з метою виявлення індивідуальних варіантів розвитку, розкриття неповторності та своєчасної допомоги при виявленні труднощів. Особливо важливо це в молодших класах коли формуються пізнавальні процеси, ставлення до себе і оточуючих, сприйняття себе, здатність до співпраці.

Навчання дітей розмовної мови здійснюється під час спеціальних занять. З цією метою використовуються розмови та бесіди з учнями під час спостережень, екскурсій, розглядання картин, а це дає змогу активно, творчо передавати враження від життя, своє розуміння, своє емоційне ставлення до них.

Не можна оволодіти вмінням розглядати картини, малюнки без розвитку цілеспрямованого здорового сприймання - спостереження. Отже, ці види діяльності потребують розвитку зорової і зорово-моторної пам'яті, утворення виразних зорових уявлень, які тісно пов'язані з письмом, читанням. Наявність такого роду уявлень живить роботу уяви, розумовий розвиток. Багато про що діти дізнаються з розповідей, з художньої літератури і повинні виразно уявити собі те, про що дізнаються через слово, через образи літератури. Діти нерідко і самі придумують теми й сюжети для малюнків, розповідей за серією картинок. Для цього використовується запас наявних у них уявлень.

Бесіда за питаннями це своєрідна гра з розвитку мовлення. Найактивніше психічні процеси дитина проявляє під час гри, що є найулюбленішим заняттям дітей молодшого шкільного віку. Тому педагоги розглядають гру як важливий метод навчання.

Ігрові технології на уроці є однією з унікальних форм навчання. Це дозволяє зробити цікавим і захоплюючим не тільки вивчення предмету, але й буденні кроки в особистісному житті. Цікавість умовного світу дидактичної гри робить позитивною учбову роботу із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації. А також через прояв емоцій під час ігрового дійства активізує всі психічні процеси дитини.

Ігрова подача знань – природна для дитини і гуманна форма навчання. Навчання

за допомогою дидактичних ігор дає можливість зручно, зрозуміло подати матеріал і природно його опрацювати.

Іншою актуальною стороною дидактичної гри є те, що вона сприяє використанню знань у новій ситуації, таким чином засвоюваний здобувачами освіти матеріал проходить через своєрідну практику .вносить різноманітність і інтерес до навчання.

Уроки ввічливості є однією з форм навчання, що розвиває вміння й соціально – особистісний розвиток та сприяє практичному використанню знань.

Учні дістають можливість виявляти своє ставлення до подій життя, свої почуття, своє розуміння цих подій. Уроки набувають активного емоційного характеру й виховують в учнів любов до всього кращого, справедливого, поглиблюють ті благородні почуття, які у них виникають. Діти на словах виражають свою оцінку, своє ставлення. Уроки ввічливості є засобом розвитку цінних якостей дитячої особливості - свідомої цілеспрямованості, сприяють вихованню товариськості і дружніх взаємин. привчають дітей бути уважними до товаришів, справедливо і прихильно їх оцінювати, радіти не лише за себе.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Методика розвитку зв'язного мовлення на уроках соціально – побутового орієнтування.....	5-8
Бесіди на уроках з соціально – побутового орієнтування.....	9
Інтегровані уроки ознайомлення з довкіллям.....	10-26
Інтегровані уроки ввічливості. Ознайомлення з основними правилами етикету.....	27-53
Список використаних джерел.....	54

Вступ

На уроках з СПО використовують різні методи роботи з картиною.

Бесіди за картиною - з метою закріплення знань учнів, активізації їхнього словника розвитку діалогічної мови. Учні, відповідаючи на запитання учитель-дефектолога, вчаться розуміти картину. При розгляданні учитель-дефектолог ставить запитання причинного характеру (Чому? Навіщо? Для чого?), порівнює зображені предмети між собою і з тими, що вже відомі учням.

Показ картин маловідомого змісту - з метою розширення кругозору дітей, збагачення їхнього словника. Учитель-дефектолог сам пояснює призначення окремих предметів, називає зображення.

Описування картини - складання дітьми зв'язної розповіді.

Складання сюжетної розповіді за картиною, а також за серією картин. Учні мусять у своїх розповідях відтворити сюжет картини, взаємозв'язки і взаємовідношення між дійовими особами, вийти в деталях за межі картини. Увага учнів спрямовується на виконання творчого завдання, на оволодіння поняттям "скласти розповідь". Треба вчити дітей логічно, послідовно розкрити сюжет картини, домислювати початок дії, кінець. Ефективним прийомом, що готує дітей до складання творчої розповіді за картиною, є їхні розповіді за власними малюнками. Застосовується прийом придумування дітьми назви до картини. Цей прийом активізує увагу дітей, розвиває мислення, вчить правильно сприймати сюжет картини.

За однією і тією ж картиною діти можуть складати описові, сюжетні і творчі розповіді. Треба особливо наголошувати на необхідність точності опису. Дуже важливо вчити учнів послідовно описувати картину, починаючи з головного, що лежить в основі змісту картини, встановлювати зв'язки між частинами, дійовими особами. Бажано, щоб учні використовували образні вирази, пряму мову дійових осіб, це робить розповідь виразнішою, емоційнішою.

Коли учні оволодіють умінням складати реалістичні розповіді, можна запропонувати їм скласти казку про тварин, які часто діють у казках (зайчик, ведмідь, лисиця). Складання казок можна поєднати з розігруванням, показом дій. Навички, набуті дітьми на заняттях з опорою на наочний матеріал, дають можливість перейти до занять без опори на наочність, тобто таких як продовження розповіді, початої учитель-дефектологом, складання розповіді на тему, запропоновану учитель-дефектологом.

Методика розвитку зв'язного мовлення на уроках соціально – побутового орієнтування

Зв'язана усна мова учнів виступає в двох формах: діалогічній та монологічній. Діалогічна розмовна мова у учнів із ЗНМ I-II рівня - найпростіша ситуативна та емоційна форма усного мовлення.

Найчастіше діалог складається із запитань і відповідей, незакінчених речень, окремих слів, коротких повідомлень, проте співрозмовники добре розуміють один одного, оскільки вони є учасниками спільної справи, перебувають в однакових умовах.

Розвиваючи у дітей розмовну мову, учитель-дефектолог повинен навчити їх спілкуватись між собою, відповідати коротко або докладно, залежно від характеру запитання, правильно звертатися із запитаннями до інших, розмовляючи, дивитися в обличчя співрозмовника, не втручатися в розмову дорослих, чи дорослого з дитиною, уважно і доброзичливо ставитися до відповідей і розповідей інших учнів.

Одним з основних методів розвитку діалогічної мови є бесіда. Вона є передусім методом уточнення, закріплення і систематизації знань та уявлень. Учні обмінюються досвідом, порівнюють, розмірковують, роблять висновки, вчаться у слові передавати ознаки предметів. Опис самими дітьми предметів і явищ роблять процес здобуття знань більш осмисленим.

З розвитком мислення тісно пов'язаний і розвиток мовлення учня. Бесіда активізує дитячу мову. В ній відбуваються результати порівнянь, суджень, умовиводів, доведень. Бесіда допомагає формувати у учнів більш чіткі естетичні оцінки, поглиблює сприймання і розуміння краси в навколишньому середовищі. Бесіди поділяються на вступні, супровідні й заключні.

Вступна бесіда сприяє кращому засвоєнню дітьми наступного матеріалу, глибшому осмисленню сюжету картини. Такі бесіди проводяться на початку занять.

Супровідна бесіда проводиться в процесі спостереження, розглядання картини. Вона допомагає учням активніше сприйняти об'єкт спостереження, явище, краще осмислити зображений на картині сюжет, стимулює мовну активність.

Заключна бесіда узагальнює, систематизує, розширює знання. Залежно від змісту бесід можна поділити такі види їх: за змістом картин, за художнім твором, на тему з досвіду дітей. За характером теми розрізняють широкі і вузькі бесіди. Слід пам'ятати, що пропонувати широку тему можна тільки тоді, коли вже проводили бесіди на вузькі теми. Кожна наступна бесіда має бути складнішою від попередніх. Проте не можна забувати і про повторність матеріалу. Зміст бесід залишає глибокий слід у свідомості учнів тільки в тому разі, якщо факти й висновки, що мають значення, повторюються кілька разів. У бесіді треба допомагати дитині пізнати те, що потребує додаткових пояснень, щоб бесіда збуджувала думку дитини, мобілізувала її увагу.

Бесіда - складний метод навчання, хід її залежить не тільки від підготовки

самого учителя-дефектолога, а й від рівня розвитку учнів, ступеня їхньої активності і самостійності. Бесіда вимагає від учня напруження психічних сил, активної уваги. Дитина повинна весь час стежити за ходом бесіди, слухати товаришів, пригадувати, узагальнювати, бути готовою відповідати і одночасно стримувати себе, чекати поки її запитують.

Структура бесіди залежить від теми, змісту. У ній взаємопов'язані три структурні елементи: початок бесіди, основна частина та закінчення.

Бесіда повинна починатися з емоційно яскравих спогадів учнів про цікавий випадок, із згадування, розглядання картинок, читання віршів.

Треба одразу «оживити» в пам'яті учнів цілісний образ, явище, активізувати в них емоційну сферу. Успіх і педагогічна результативність основної частини бесіди залежить від правильно поставлених перед дітьми запитань. Уміння ставити запитання й поступово посилювати складність і важкість відповідей є найголовнішим завданням для учителя-дефектолога. На початку бесіди ставлять прості запитання, щоб відновити в пам'яті дитини те, що вона бачила, переживала. Після того, як у пам'яті дитини відновилися знання, образи і на основі аналізу вона може зробити висновок, ставлять питання, які потребують логічних узагальнень, умовиводів, встановлення причинних зв'язків, розкриття змісту теми. Слід ставити такі запитання, які викликали б у дітей різні образи - зорові, слухові, тактильні, смакові та ін. Крім основних запитань у бесіді використовуються і допоміжні - навідні і підказані.

З метою розвитку дитячої уяви у процесі бесіди використовують образи, описи, порівняння.

Учні повинні висловлювати своє ставлення до предметів і явищ, ділитися почуттями, переживаннями. З оволодінням навичками розмовної мови відповіді учнів на запитання стають дедалі точнішими, осмисленими. Висловлювання дітей під час бесіди можуть бути розгорнутими і короткими. Не треба вимагати у жвавій бесіді повних відповідей на кожне запитання. Цим знижується емоційна безпосередність обміну думками і враженнями, що характерно для усної розмовної мови. Учитель-дефектолог веде учнів до розгорнутих відповідей, в яких учні осмислено й зрозуміло для слухачів висловлює своє судження, користуючись при цьому різноманітними синтактичними структурами фраз. Велике значення має зразок розповіді самого вчителя-учителя-дефектолога.

Монолог на відміну від діалогу - складніша у плані психологічному і лінгвістичному форма усної мови. Монологічна мова більш розгорнута, потребує детального запам'ятовування, більшої уваги до змісту й форм, спирається на мислення. Для того щоб монолог був зрозумілий слухачам, у ньому повинні використовуватися повні поширені речення, точна лексика.

Розвиваючи монологічну мову дітей, учитель-дефектолог навчає їх

переказувати літературні твори, описувати кількома реченнями скульптури, предмети, картини які вони мають перед очима, а також по пам'яті. Учні повинні вчитися складати розповіді - описові й сюжетні - за картинкою, з власного досвіду, складати розповіді реалістичного змісту, казки. При цьому дотримуватися всіх структурних елементів розповіді, використовувати пряму мову дійових осіб, образні вирази.

Вміння зв'язно говорити тісно пов'язане із загальним розумовим розвитком дітей, з розвитком їхнього логічного й образного мислення. Розмови, розповіді, перекази, формують творчі вміння дітей, розвивають естетичні сприймання, виховується виразність мови.

Навчаючи дітей розповіді, застосовують різні методи. Це описування картин, предметів; переказування художніх оповідань; розповідання за картиною, з власного досвіду, творче розповідання. Прийоми можуть бути різноманітні, основними з них є: складання розповіді за частинами, колективний розбір плану, вказівка, оцінка, розповідь-зразок.

Розповідь-зразок - це опис предмета доступний для наслідування як за змістом, так і за формою. Зразок розповіді є легким навчальним прийомом, він показує готовий результат, допомагає учням відібрати аналогічний зміст для власної розповіді.

Щоб домогтися від учнів самостійної творчої роботи, учитель-дефектолог повинен пояснити свою розповідь, так би мовити, показати як її скласти.

План розповіді - це 2-3 основні запитання, які визначають зміст і послідовність викладу. Він підносить мовні вміння дітей на вищий щабель. У процесі уроку треба поповнювати план новими запитаннями, які активізують увагу, індивідуалізують завдання.

Колективний розбір плану - ще до складання розповідей учитель-дефектолог обговорює з учнями окремі питання плану, показуючи можливість урізноманітнення змісту розповідей. Пропонуються різні варіанти відповідей. Це допомагає активізувати словник, розвинути ініціативу, що так потрібно для складання розповіді. Для колективного розбору добираються найважливіші з виховного боку питання.

Складання розповіді за частинами. Цей прийом використовують при складанні розповіді за картиною, яку можна поділити на певні частини, а також при складанні розповіді описового характеру, враховуючи колективний досвід.

Вказівка - коли дитина розповідає, їй можна допомогти, підказавши потрібне слово або рішення, виправити помилку.

Оцінка - навчальний прийом. Суть її полягає в тому, щоб діти наслідували те, що схвалив учитель-дефектолог, і уникнути того, що він засудив. Доцільніше давати коротку оцінку в ході слухання розповідей, відмічати спроби творчості, вдале розкриття сюжету, виразності мови, повноту передачі. До оцінювання розповідей треба залучати дітей.

Практична частина

Бесіди на уроках з соціально – побутового орієнтування

Бесіда складається з чотирьох основних етапів розвитку монологічного мовлення з елементами діалогу.

I етап включає такі види роботи з монологічного розвитку мови: переказування літературних творів та бесіда за змістом.

II етап це описові розповіді та бесіди з досвіду дітей: описування поведінки, звичок, настрою.

III етап - творче розповідання, має таку структуру:

Розповідь за серією картин.

Мета: встановлення зв'язків між частинами сюжету.

Розповідь за сюжетною картиною.

Мета: встановлення зв'язків між дійовими особами - використання образних виразів та прямої мови дійових осіб.

Розповідь з власного досвіду.

Мета: розвивати аналітико-синтетичні мовленнєві навички, асоціативну уяву, виховувати культуру людських стосунків.

IV етап - складання розповідей на запропоновану учителем тему.

Може відбуватись з опорою на наочність (складання казок) або без опори на наочність.

Соціально-особистісний розвиток

Інтегровані уроки ознайомлення з довкіллям

Урок 1. Бесіда за малюнком «Що трапилось із зайчиком?»:

Розкажіть, кого ви бачите на картинці.

Що трапилось із зайчиком?

Які вірші нагадує вам цей малюнок?

Покажіть мімікою й жестами, що відчуває зайчик під дощем.

Чи може зайчик сам собі допомогти? Як?

Уявімо, що було спочатку.

Чому господиня залишила зайчика?

Що відбуватиметься далі? Можливо, зайчик помітить парасольку, постарается злізти з лавки й підійти до телефону, а може, господиня прийде по свого зайчика або поряд з'явиться перехожий.

Робота з текстом

Слухання, аналіз і переказування української народної казки «Лисиця й цап».

Бігла лисиця, гав ловила — і потрапила в колодязь. Води в колодязі було небагато: утопитися не можна й вискочити теж. Сидить лисиця, журиться. Іде цап, розумна голова; іде, бородинцем трясє, рогами хитає. Зазирнув він знічев'я в колодязь, побачив там лисицю та й питає:

— Що ти там, лисичко, робиш?

— Відпочиваю, кумцю,— відповідає лисиця. Там, нагорі, жарко, то я сюди забралася. Як же тут прохолодно та добре! Водички холодної — скільки хочеш.

А цапові давно вже пити хочеться.

— Чи ж добра вода? — питає цап.

— Чудова! — вихвалює лисиця,— Чиста, холодна. Стрибай сюди, коли хочеш. Тут нам обом місця вистачить.

Цап і стрибнув здуру, мало лисицю не роздушив, а вона йому:

— Ото ще, дурню бородатий! І стрибнути не вмієш усю оббризкав.

Скочила лисиця цапові на спину, зі спини — на роги, та й геть із колодязя.

Мало не помер цап від голоду в колодязі; насилу його розшукали й за роги витягли.

Питання:

Чому лисиця потрапила в колодязь?

Чому лисиця була дуже привітна з цапом?

Чи зміг цап вибратися з колодязя? Як?

Висновок: перш ніж що-небудь зробити, потрібно добре подумати, до яких наслідків це приведе.

Активні форми роботи з віршем

Вивчення вірша «Хитрий м'ячик» із бесідою після ознайомлення.

Хитрий м'ячик

Спати час маленькій Нелі,

Мама ліжечко їй стеле,

Укривальце піднімає —

Звідти м'ячик визирає.

Мама. М'ячик в ліжечку він чий?

Донька. Мій.

Мама. А чому він тут лежить?

Донька. Спить.

Мама. Спить у ліжку? Отакої!

Де ж ти спатимеш?

Донька. З тобою!

(Грига Сонечко.)

Питання:

Про що цей вірш?

Чи любить дівчинка м'ячик?

Чим схожі малюнок із зайчиком і вірш про м'ячик?

Чому вірш називається «Хитрий м'ячик»? Як можна назвати його по-іншому?

Подумаймо разом хто в цій історії справжній друг?

Якось Іванко захворів, застудився. Товариші відвідували його, телефонували й бажали Іванкові одужати. Хлопчик одужав і пішов із дітьми до парку. Несподівано сонечко зайшло за хмари, і почався дощ. Хлопчики дістали парасольки, а Іванко її не мав при собі. Двоє хлопців тільки співчували Іванкові, а третій дав йому місце під своєю парасолькою.

То хто ж у цій історії вчинив, як справжній друг?

Ігротека

Гра «Хто до кого піде в гості?»

Вчитель прикріплює до дошки п'ять картинок із зображеннями тварин (вовк, лисиця, заєць, олень, кіт). Усі малюнки підписані.

Правила:

першою піде в гості та тварина, у назві якої один склад і перший звук — м'який приголосний;

вона піде в гості до того, у кого в назві два склади й перший звук — голосний;

вони разом підуть у гості до тої тварини, у чій назві три склади.

Дітям потрібно відгадати, хто до кого піде в гості.

Групування

Уважно вислухавши команду учителя, учні об'єднуються в групи. Групи треба сформувати до сигналу учителя.

Учитель може дати гравцям такі команди:

зібратися по двоє (троє);

зібратися парами *дівчинка — хлопчик* (друзі);

зібратися в трійки, де всі однакові на зріст;

зібратися в четвірки, у кожній із яких є той, на кому одяг синього (або будь-якого іншого) кольору;

Увага! Чарівне слово!

Учитель робить різні рухи, супроводжуючи їх командами «Підніміть руки, стійте, присядьте, станьте навшпиньки, крокуйте на місці» тощо. Учні повторюють рухи лише в тому разі, якщо учитель додасть до команди слово «будь ласка». Той, хто помилиться, виходить із гри, а потім виконує яке-небудь завдання (співає, читає вірш, проводить гру і т. ін.).

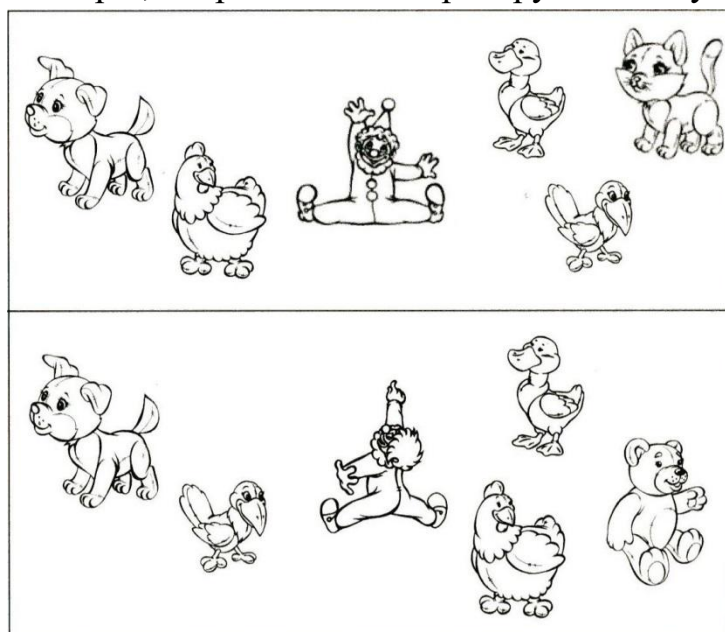
Творче завдання

Колективне виготовлення ландшафтної композиції «Куточок для зайчика».

Педагог пропонує зробити житло для зайчика з таких матеріалів: кімнатних рослин (це здебільшого алое, цикламен, кактус), сухою (зокрема й квітів), конструктора, парасольок, неглибокої картонної коробки. В оселю ставлять маленьку фігурку зайчика.

Робота зі схемою

Розфарбуйте лише тих звірів, які розташовані праворуч від клоуна.

Урок 2. «Хто як ховається».

Бесіда за малюнком

Діти, а чи ви не замислювалися над тим, чому жаба зелена, а північний ведмідь не бурий, а білий? Хочете дізнатися про це? Тоді подивіться на оцих тварин. Уважно роздивіться їх і скажіть, якого вони кольору. Де (у якій місцевості) вони живуть? Чи відразу можна побачити білого ведмеда на крижині, зелену жабу серед зелені? А якби на крижині жив лісовий, бурий ведмідь, а жаба була червоного або білого кольору — що б сталося? Напевно, вороги помітили б їх швидше. А хижакам було б важче непомітно підкрастися до своєї здобичі. Виходить, усе в природі влаштоване так, щоб тваринам було легше ховатися.

Робота з текстом

Читання й аналіз оповідання «На подвір'ї»

Настав холодний, похмурий листопад. Дівчинка Катруся визирнула у вікно й побачила, як із гілки на гілку по дереву стрибає якесь маленьке звірятко. Дівчинка вдяглася й вийшла на подвір'я. Тихенько підійшовши до дерева, Катруся роздивилася звірятко. Та це ж білочка! Але вона чомусь не руденька, як улітку, а сіренька. А недавно Катруся бачила на малюнку зайчика. Він був не сіренький, а біленький. Дівчинка подумала: «Чому ж вони змінюють колір своєї шерстки? Хочуть сховатися від нас? Вони хитрують, чи що?»

Відповіді на питання (з допомогою вчителя) складання продовження історії, придумування різних назв до тексту.

Активні форми роботи з віршами

Бесіда й інсценування на основі уривка з вірша «Хто що їсть».

Хто що їсть

В мишки сиру є шматок,

В ньому безліч дірочок.

Знає кожна в світі миша:

Сир — це їжа найсмачніша!

Робить зайченя зарядку:

З грядочки стриба на грядку.

А під час перепочинку З'їсть капусту і морквинку!

Кицю, що покласти в миску? Хочу з'їсти я сосиску,

Рибку зі сметаною —

Й буду я слухняною!

Песик радий, як даси шмат смачної ковбаси,

Кістку чималеньку Та ще й цукру жменьку!

А скажіть-но, любі діти, Найсмачніше що на світі? Найсмачніше для малят

Це, звичайно, ... (ШОКОЛАД!)

(Г. Й. Новикова)

Віри «Хто де живе»

Бідний зайчик всіх боїться —
І ведмедя, і лисицю,
Сам він хатки не будує,
Тож під кущиком ночує.
Сумно стало жабеняті днями квакати й стрибати.
Кличе гратись у болото свого друга бегемота.
Прикро равлику на свято:
В його хатці тіснувато.
Там ні вікон, ні дверей...
Як покликати гостей?
Взимку спить ведмідь в барлозі
І прокинутись не в змозі.
Рік Новий прийде за мить,
А ведмедик спить та й спить.
Півень між курей хвалився:
«Я співучим народився.
Буду квочці і курчатам навіть в курнику співати!»

Подумаймо разом

Чому...
у жирафи довга шия?
вовк сірий?
лисиця має пухнастий хвіст?
у верблюда є горби?
тигр смугастий?
жаба дуже часто нерухома?
ведмідь залягає на всю зиму спати в барлозі?
деякі птахи летять у вирій?

Питання придумують діти.

Ігротека

Гра «Упізнай тварину за контуром»

Малюкам зав'язують очі й дають у руки вирізані з картону фігурки зайчика, ведмедя, рибки, пташки.

Варіант 1. Замість фігурок тварин малята впізнають на дотик контури геометричних фігур (трикутника, круга, овалу, квадрата).

Варіант 2. Хто де живе?

Учитель вимовляє слова, а діти пригадують відповідних тварин, які живуть у названих місцях. Наприклад: ліс, річка, озеро, море, земля, ґрунт, Африка, Північ тощо.

Варіант 3. Учень(ниця) (або дорослий) називає тварину чи птаха, а діти називають

місце, де той живе.

Варіант 4. Хто як спить?

Педагог виразно вимовляє фразу, а діти зображують те, про що в ній говориться:

кінь зазвичай спить стоячи;

кури разом із голубами куняють на сідалі;

спить, клубком згорнувшись, кіт;

спить під деревом удав, тіло він вузлом зв'язав.

Гра «Ми йдемо зоопарком»

У грі можуть брати участь кілька дітей. Вони сідають колом. У центрі кола кладуть зроблені з паперу, картону талончики або інші дрібні предмети, які утворюють кін.

Учитель сідає в коло до дітей. Він запрошує всіх присутніх здійснити разом із ним екскурсію до зоопарку й називає яку-небудь тварину (наприклад тигра). Потім він говорить: «Ми йдемо зоопарком. Один, два, три!». Той, хто сидить праворуч від ведучого, має сказати назву іншої тварини, що починається з першої або останньої літери раніше заявленої. У цьому разі можна, наприклад, вимовити «тюлень» або «рись», тобто слова, які починаються з літери «т» або «р», а потім також проказати: «Ми йдемо зоопарком. Один, два, три!».

Назву тварини треба встигнути вимовити раніше, ніж буде сказано: «Три!». Той, хто зумів вимовити назву вчасно, бере з кону один талончик. Якщо ж гравець прогавить або задумається, йому всі хором кричать: «Спізнився!» — і його черга пропадає. До гри залучають наступного малюка, який сидить праворуч від нього. Якщо хтось із гравців скаже слово, котре починається не з потрібної літери, він сплачує штраф: повертає на кін один зі своїх талончиків. Не можна також називати тварин повторно.

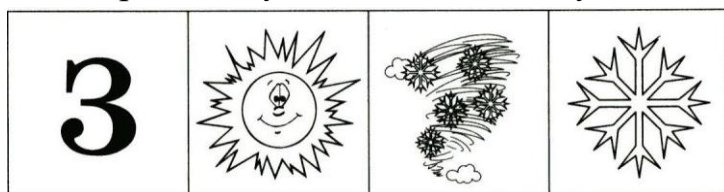
Гра триває доти, доки з кону не буде забрано всі талончики. Переможцем буде той, хто зуміє зібрати найбільшу їх кількість.

Творче завдання «Сховай тварину в безпечне місце»

Кожний учень одержує контурне зображення якоїсь тварини (фігурку, вирізану з картону). Дитина наклеює його на папір, розфарбовує й малює навколо цієї тварини «захисне» тло.

Робота зі схемою

Діти розповідають, дивлячись на схему, яка погода буває взимку і як тварини та птахи в лісі пристосовуються до зимових умов.

зима

сонце

завірюха

сніг

Аналогічно складають схему «Літо» і розповідають про поведінку тварин у цей час.

Урок 3. «Зима чи літо?»

Бесіда за малюнком

Уважно роздивіться картинку. Кого ви на ній бачите?

Чи все правильно намалював художник?

Чому він усе переплутав: забув, вирішив нас розвеселити, а може, захотів перевірити, чи знаємо ми пори року?

Розкажіть, у які ігри ви граєтесь узимку, улітку.

А в які ігри — і взимку, і влітку? Чому?

Робота з текстом

Читання, аналіз і переказування твору В. Даля «Дідусь-роковик».

Вийшов дідусь-роковик. Став махати руками й пускати птахів. Кожен птах має своє ім'я. Махнув дідусь-роковик перший раз — і полетіли перші три птахи. Повіяв холод, мороз. Махнув дідусь-роковик удруге — і полетіла друга трійка. Сніг став танути, на полях з'явилися квіти. Махнув дідусь-роковик утретє — і полетіла третя трійка. Стало душно, спекотно. Люди почали жати жито. Махнув дідусь-роковик учетверте — і полетіли ще три птахи. Повіяв холодний вітер, сипнув рясний дощ, залягли тумани.

Про яких птахів ідеться в оповіданні?

Що станеться, якщо пори року почнуть «пустувати» й переплутаються?

У якій казці чарівні місяці допомогли дівчинці?

Відгадайте назви птахів-місяців. Запишіть їх у рамочках. (Вчитель малює

рамочки на дошці крейдою.)

Активні форми роботи з віршем. Інсценування вірша «Мурчик-кіт».

На картинці Мурчик-кіт,

Він малятам шле привіт.

Хоче з вами він пограти,

Пори року повивчати.

В теплий край летять шпаки,

Мурчик взув гумовички.

Вітер листя жовте носить...

Це прийшла, звичайно.. (Осінь).

Морозець кота щипає,

Носик миттю замерзає.

Де тепло? Його нема.

Снігу намела ... (Зима).

Бачить Мурчик: крізь струмки

Розкриваються бруньки.

Це зелена, запашна

В гості йде до нас ... (Весна).

Сонце в небі припікає,

Котик Мурчик засмагає.

Ну а потім в холодочку

Рве малину у садочку.

Звісно, що найбільше в світі
Полюбляє Мурчик... (Літо)

В загадки з котом ми грали,
Пори року повивчали. (Ірина Сонечко).

Подумаймо разом

Поміркуйте, чи пам'ятають герої історій прислів'я «Готуй літом сани, а взимку віз». Учитель описує ситуації, а діти оцінюють їх і виправляють, розповідаючи, як можна було уникнути цього становища.

Іванко вирішив піти кататися на санчатах із другом. Виявилось, що в коморі санчат немає. їх відвезли на дачу...

Катруся хотіла взяти гарний кошик і піти з мамою збирати гриби. Але от прикрість кошик був поламаний...

Діти вирішили зробити із засушених рослин гарні аплікації й прикрасити ними іграшку. Однак клей закінчився.

Ігротека

Гра «Яке слово зайве?»

Жовтень, падолист, яблука, хуртовина.

Падолист, січень, сніговик, ковзани.

Гроза, червень, завірюха, ягоди.

Гра «І ми!»

Вчитель вимовляє фразу й робить паузу. Діти мають доречно сказати: «І ми!».

— Пішов я одного разу до лісу...

Усі. І ми!

— Бачу, у кущах ведмідь їсть малину...

— Я як закричу...

— І ми!

— Ведмідь як рикне...

— І ми!

— А ви хіба ведмеді? Він як побіжить...

— А я далі пішов...

— І ми!

— Бачу, дятел об сосну носом стукає...

— Я як свисну...

— І ми!

— Дятел злякався й полетів...

— А я далі пішов...

— І ми!

Проблемне питання. Яку пору року описано в цій історії?

Гра «Чотири пори року»

Діти об'єднуються в чотири групи й, домовившись, вибирають собі пору року. Коли учитель каже, наприклад, слово «літо», відповідна група виходить і жестами

показує все, що можна робити влітку: збирати гриби, ягоди, плавати, засмагати, гратися в піску.

Творче завдання «Снігова баба влітку»

Кожна група дітей одержує кілька повітряних кульок різного розміру й форми, скотч, ножиці, маркери, корки, стрічки, віночки тощо. Завдання: зробити «Снігову бабу».

Робота зі схемою

Виріжте картинки й наклейте їх так, щоб таблиця перетворилася на історію під назвою «Літня прогулянка».

Якось пішли в По
гриби. Коли вони проходили повз , то
побачили, як зелена і кумкає в
А по плаває й кахкає: «Ках-ках».

Побігла до них і занявкала: «Няв-няв».

А поряд бігала й бекала: «Бе-е». Пішли

далі по й побачили, що
на узліссі пасеться , яка мукає. Вони на-
брали повні й подалися .

				
---	---	---	---	---

Урок 4. «Дитяче метро»

Бесіда за малюнком

Для чого людям потрібне метро?

У яких містах будують метро?

У яких містах України є метро?

Хто з вас їздив на метро?

Роздивімося схему метро на картинці. Скільки станцій у цьому метро? Як ви про це

дізналися? Як ви рахували?

Яким є найкоротший (найдовший) шлях від станції «Пломбірна» до станції «Весела», від станції «Бублик» до станції «Зірка» тощо?

Як називається станція метро, розташована в центрі?

Назвіть станцію метро, розміщену між станціями «Квіткова» та «Бублик».

Назвіть станції, сусідні зі станцією «Лісова», і т. ін.

Заплющте очі й назвіть усі станції прямування; станції, розташовані по колу; у верхній (нижній, правій, лівій) частині.

Придумаймо всім станціям інші назви, такі, які ви захочете: скажімо, за іменами казкових Героїв або улюблених іграшок.

А зараз ми побудуємо метро. Станції — це ми з вами. А між станціями прокладімо рейки-мотузочки. Дивімось уважно на розташування станцій, їхні назви. Я буду станцією «Сонечко»...

Коли частина дітей «побудує метро», рекомендуємо, плавно переходячи в рольову гру, розіграти з рештою малюків поїздки з ляльками, ведмедиками.

Робота з текстом

Складання закінчення до наведеної нижче інформації «Ланцюжок часу».

Учитель розповідає про те, який транспорт був у давньому минулому і який він зараз, та показує відповідні сюжетні картинки, а діти доповнюють.

Корабель: човен — вітрильник — пароплав — криголам — корабель майбутнього.

Автомобіль: віз — карета — паромобіль — автомобіль.

Літак: повітряна куля — аероплан — літак — ракета.

Паровоз (діти разом із дорослим складають ланцюжок часу).

Активні форми роботи з віршем

Вивчення вірша «Таксі».

Чули ви про мене всі —

Я мале прудке таксі.

Якось їду по дорозі,

Глянь — ведмедик у барлозі.

Клишоногий гірко плаче,

Щось за горе в нього, значить.

Сумно він мені зізнався:

— До вокзалу я дістався,

Та забув квитка узяти,

Тож вернувся я до хати.

І тепер я так боюся,

Що на поїзд запізнюся!

Я кажу: «Сідай-но, брате!

Спробую тебе домчати!»
Я на повну швидкість мчу —
Я не їду, а лечу!
Я сигналю, я мигаю,
Я машини обганяю.
Під'їжджаю: ось перон,
Он, ведмедю, твій вагон!
— От спасибі за підмогу!—
Радю каже клишоногий.
Знайте, друзі, що ніде вас таксі не підведе!
(С. Б. Зайцева)

Подумаймо разом

Що (кого) можна побачити на шляху з школи до громадського транспорту?
Уявіть, що можна побачити з вікна автобуса, тролейбуса, метро.

Ви поспішаєте на свято. Який вид транспорту доведе вас швидше: автобус, маршрутне таксі, метро, трамвай, тролейбус, таксі, аеротаксі? Де проїзд коштуватиме дешевше — на метро чи таксі? Що для вас важливіше: не спізнитися на свято чи заощадити гроші?

Іготека

Гра «Ланцюжки»

Діти сидять колом. Учители називає будь-який вид транспорту й передає естафетну хусточку дитині. Дитина повторює назву за учителем і називає свій вид транспорту. Наступна дитина називає два попередні й третій вид транспорту. І так далі. Наприклад: «метро», «метро, трамвай», «метро, трамвай, літак» і т. д.

Гра «Вуха, слухай!»

Учитель читає низку слів. Якщо серед них діти почують слово, яке позначає транспорт, вони двічі плещуть у долоні, коли ж ні — один раз:
море, ковдра, метрополітен, лялька; горобець, гра, олівець, стіл; прогулянка, ліфт, хліб, крамниця; блискавка, ковзани, літак, коктейль; клімат, кінь, ведмідь, корова; танок, ракета, хоровод, пісня тощо.

Гра «Уважний автобус»

Діти стають одне за одним. Перший учень — водій автобуса. Він запитує, хто на якій зупинці хоче вийти. Зупинок може бути п'ять: «Квіткова», «Повітряна», «Весела», «Казкова», «Спортивна». Автобус рухається. Водій періодично зупиняється й гучно оголошує зупинки. На відповідній зупинці виходять лише ті, хто повідомив про це заздалегідь. Завдання всім: контролювати одне одного, щоб не переплутати зупинки.

Творче завдання

Методом колажу виготовити транспорт для казкових героїв.

Колобкові — машинолітак: він хоче побувати в Африці. Мамі-Козі — родинний велосипед із великими сидіннями для всіх маленьких козенят. Вони їдуть на дискотеку. Трьом ведмедям — мотоцикл із коляскою й крилами літака, їх запросила Марійка.

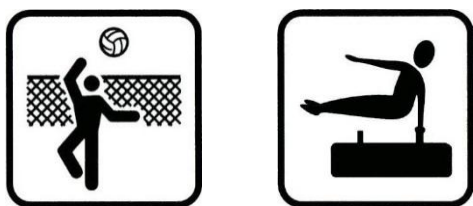
Робота зі схемою

Сигнали-символи — це також невеликі «тексти». Поясніть, про що «говорять» такі

символи. Де їх можна побачити?

Про які види спорту йдеться на цих картинках?

Урок 5. «Змагання»

Бесіда за малюнком

Що відбувається на картинці? Де змагаються тварини?

Чому вони вирішили разом вийти на старт?

Про що вони розмовляли до виходу на старт?

Як ви гадаєте, хто прийде першим: черепаха, цап, лисиця чи равлик?

Що буде, коли цап не тренуватиметься, а черепаха щодня робитиме пробіжки? Чи прийде вона до фінішу раніше за цапа?

Чи всі можуть бути добрими бігунами? (Наприклад, бігати потрібно вчитися всім, а змагатися варто лише в тому виді спорту, у якому є вагомі досягнення.)

Чим же закінчилися змагання звірів? Як заспокоїти тих спортсменів, котрі прийшли до фінішу після своїх суперників? Що б ви їм порадили?

Робота з текстом

Переказування казки «Змагання».

Якось у неділю всі тварини подалися на стадіон змагатися. Суддя оголосив перше завдання — пройти по вузькій лавці. Лисиця й вовк упевнено виконали завдання. А от зайчик усе не наважувався стрибнути на лавку. Малюкові здавалося, що він упаде й боляче вдариться. До зайчати підійшла мама- зайчиха й шепнула синочкові на вушко: «Я знаю, ти дуже вправний. У тебе вийде! Я ж тебе люблю! Ти тільки думай про хороше, про перемогу!». І от на лавці стоїть маленький зайчик. Він робить перший крок і ледве не падає. Але відразу ж згадує все те, що сказала йому мама-зайчиха. І ступає вперед... Останній крок, і завдання виконане! Зайчєня — молодець! У нього все

вийшло. І звірі аплодували сірому гучніше й більше, ніж іншим.

Проблемне питання. Чому зайчик виграв змагання?

Активні форми роботи з віршем

Вивчення вірша «Зайчєня» напам'ять і його інсценування з використанням активної пластики рук.

Зайчєня малє біжить,
Бачить яблунька стоїть,
Яблучок на ній багато.
Як зайчаті їх дістати?
Пострибало — не дістало,
Тож ведмедика позвало:
— Гей, ведмедю клишоногий,
Йди мерщій на допомогу!
Стовбур обхопив бурмило І труснув його щосили!
Яблучка з гілок упали, їх звірята позбирали.
Дружно їли, веселились,
Та ще й з іншими ділились!
(С. Б. Зайцева.)

Висновок.

Зайчик, ясна річ, бігає швидше за ведмедика, а сили більше в клишоногого, та й він майстер лазити по деревах. От і звернувся бігун до незграбного й важкого на вигляд ведмедика по допомогу.

Подумаймо разом

Що буває частіше: змагання чи звичайні ігри?
Що триває довше: власне змагання чи готування до нього?
Що вам подобається більше: змагання чи ігри в колі?
Який новий вид змагання можна придумати?

Ігротека

Гра «Хто швидше відповість?»

Учитель називає слово, а діти якомога швидше відповідають, хто ким (чим) буде: яйце — пташкою, черепахою; гусениця — метеликом; лоша конем; дівчинка, борошно, цеглина, залізо, сніг та ін. — ...

Варіант гри. Запитання «Хто ким (чим) був?»: чоловік — хлопчиком; жінка — дівчинкою; вовк, зайчиха, листок, вода, хліб та ін. — ...

Гра «Займи місце»

Кожний учень одержує свій номерок. Номери не повинні повторюватися. Усі діти в довільному порядку стають колом. Учитель учень стоїть у центрі кола й називає два будь-які номери. Учні, чиї номери названо, мають швидко помінятися місцями.

Мета ведучого — встигнути зайняти місце одного з гравців. Той, хто залишився в колі, стає ведучим.

Гра «Доріжки»

На підлозі проводять лінії різної форми — це доріжки. Учні бігають по них. Рухатися доріжкою треба, точно наступаючи на лінію, не заважаючи одне одному й не наштовхуючись на того, хто біжить попереду.

Гру можна проводити з будь-якою кількістю дітей. Довжина доріжки може бути довільною, але не меншою за 3 метри. Цю гру можна провести як змагання. Для цього треба намалювати кілька ліній однакової форми й у кінці кожної покласти кольоровий прапорець. Той, хто першим добіжить до прапорця, має швидко підняти його над головою.

Творче завдання

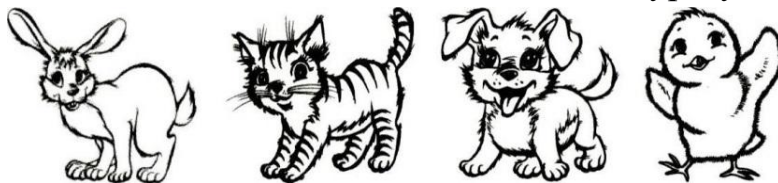
Незвичайно прикрасьмо стадіон до змагань.

Учитель дає дітям трафарети. Розфарбуймо:
квітник із трояндами — синім кольором у білу смужку;
автомобіль — у червоний колір із білим горошком;
будиночок — як шахи;
лавочки для вболівальників — у вигляді леопардових шкур і т. д.

Робота зі схемою

Чи знайде вовк зайця за його тінню?

З'єднайте тварин із їхніми тіннями. Підкажіть зайчикові, як урятуватися.

Урок 6. «Пожежа».

Бесіда за малюнком

Яке лихо спіткало кицьку? Чи відомий вам цей сумний сюжет? Нумо ми всі гуртом розповімо цю казку (один починає, наступний продовжує). Але в цій казці не сказано про те, чому виникла пожежа. Як ви гадаєте, через що зайнявся кицькін дім? Подивіться ще раз на картинку й розкажіть, що потрібне для того, щоб швидко загасити пожежу.

Робота з текстом

Інсценування за допомогою настільного театру.

Мама-зайчиха відправила сина до крамниці. Він уже виходив був звідти з

повною торбою, коли раптом зіткнувся на порозі з Лисицею. Лисиця була дуже гарна: її руде хутро так і мінилося на сонечку, а хвіст плавно погойдувався.

Ой яке славне зайченя! Таке маленьке і таке самостійне! Ти мамі допомагаєш?

Так, тітонько Лисице, — несміливо промовило зайча.

Який же ти молодець! А де ти живеш?

О-о-он за тим поворотом! — відповіло зайченя.

А хочеш, я почастую тебе чимсь дуже смачним? Ти такого жодного разу не куштував! Тільки для цього тобі потрібно піти зі мною, до моєї нірки!

Ні, дякую, тітонько Лисице, але мама не дозволяє мені драти частування в чужих!

А я зовсім не чужа, адже ми з тобою вже майже познайомилися! Ти обов'язково маєш скуштувати мого частування, не відмовляйся, а то ти мене образиш!

Ні, я не можу, на мене мама чекає!

Та мама просто зрадіє, коли дізнається, що ти до мене з гості зайшов. Ну, будь ласка, зайченятку, ну зроби мені таку радість...

Проблемні питання. Як повинен повестися зайчик: бути земним чи нашорошити вуха, припинити спілкуватися з лисицею? Як це зробити? А якщо не зробити, що може статись із синочком мами-зайчихи?

Активні форми роботи з віршем

Читання вірша «Пожежна машина», бесіда за ним і його інсценування.

Я машина незвичайна,
Знають всі мене авжеж!
Я машина незвичайна
Всіх рятую від пожеж!
Якось вранці телефоном
Повідомила ворона:
— Загорівся ліс! Це жах!
Мчи сюди на всіх парах!
Ні хвилини я не гаю,
По дорозі я лечу.
Ні хвилини я не гаю,
Із пожежниками мчу!
А пожежники — звірята:
Лис, їжак і бобренята.
Нас машини пропускають
І дорогу нам звільняють.
Під'їжджаємо до лісу —
Ліс палає, ліс горить.
Під'їжджаємо до лісу —
Чуємо: пташа пищить.

Навкруги — вогонь і дим,
Що ж то буде із малим? їжачок
зметиковав
І пташатко врятував.
Довго ми вогонь гасили,
Воду відрами лили.
Довго ми вогонь гасили —
І його перемогли!
Тут гука ворона: «Кр-р-а!
Всім пожежникам — ура!»
Звірі радо загукали:
— Дякуємо, друзі, вам!
Ви усіх нас врятували —
Слава й честь рятувальникам!
І дали нам наостанку
Отаку-от обіцянку:
— Пильні будемо завжди,
Щоб не трапилось біди!
(І. Сонечко)
(Переказування вірша своїми словами.)

Подумаймо разом «Якщо...»

Діти закінчують речення, почате вчителем.

Якщо з'їсти брудну бурульку, то...

Якщо скуштувати незнайому ягоду, то...

Якщо йти далеко в море, то...

Якщо відчиняти двері кожному, хто дзвонить, то...

Якщо брати гострі предмети, то...

Якщо у вас підвищилася температура, то...

Якщо злетіти високо, як птах, то...

Якщо вкусив комар, то...

Ігротека

Гра «Що буде далі?»

Водій порушив правила дорожнього руху...

Вода затопила дороги й відрізала на цілий тиждень місто від решти світу. У місті немає пекарні...

Хлопчик поранив ногу під час гри у футбол, його команда починає програвати...

Дівчинка відстала від мами й заблукала у великій крамниці...

Під час свята в дитячому садку погасло світло...

У місті водночас зупинилися всі годинники... і т. ін.

Гра «Холодні — гарячі предмети»

Кожна дитина одержує три кружечки різного кольору: червоний означає гарячий предмет, синій холодний, жовтий теплий. Учитель упереміш називає різні предмети: сніг, батарея, увімкнена праска, морозиво, руки, вогонь, крига, грілка, грубка, вода, сонечко, чай тощо. Діти мають показувати відповідні кружечки. Той, хто частіше за всіх помиляється, виходить із гри.

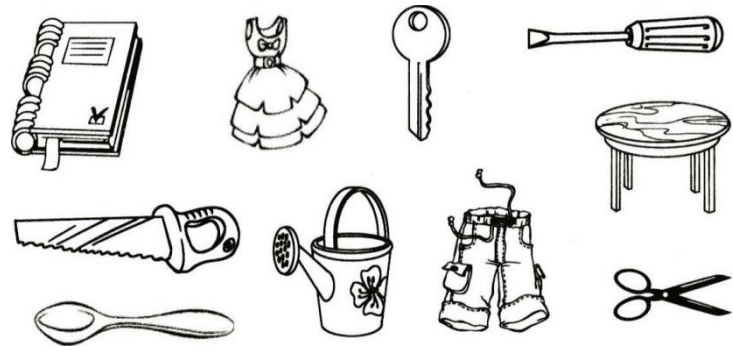
Творче завдання

Колективна образотворча діяльність методом колажу — стіннівка «Ой!».

Діти разом зображують один або кілька небезпечних сюжетів і придумують до них гасла.

Робота зі схемою

Розфарбуйте червоним кольором предмети, які можуть горіти. Поясніть, чому ви так вважаєте.

Уроки ввічливості

Урок 1. «Доброго ранку, добрий день, добрий вечір»

Бесіда за малюнком

Чи добре вчинив Нехочуйко, не привітавшись зі своїми сусідами?
Поміркуй, хто першим повинен вітатися: молодший зі старшим чи навпаки?
Які слова-привітання ти знаєш? Чи усім можна говорити слово «привіт»?
Поміркуй, із яким виразом обличчя найкраще вітати одне одного?

Підказки пані Указки

Говорити людям «Доброго ранку, добрий день чи добрий вечір» означає бажати їм гарного ранку, дня чи вечора. А хіба приємно, коли тебе вітають похнюплено і сердито?

За правилами етикету молодший за віком першим вітає старшого, хлопчик — дівчинку, а чоловік — жінку.

Дуже часто чоловіки, вітаючись, тиснуть один одному руку. При цьому першим подає руку старший.

Повір: словосполучення «добрий день (вечір)» має чарівну силу. Вимовити його зовсім не складно, а якщо при цьому ще й посміхнутися, на душі стане легко і приємно!

Посмішку мамі я вранці дарую,
«Доброго ранку», - завжди говорю я.
Не лінь промовити удень
Усім знайомим «Добрий день».
При зустрічі увечері
Скажу я: «Добрий вечір».
Я Настю знаю з малих літ,
Їй весело скажу: «Привіт»!

Ввічливі загадки

— Філя, це цуцик, гуляв вздовж дороги,
Зненацька зустрів він старого бульдога.
Я прошу вас, діти, скоріш відгадати,
Хто перший повинен «здоров був» сказати?

Відповідь. Цуценятко Філя, адже воно молодше, а молодші першими вітають старших.

Ось іде болонка Жулька —
Модниця і вередулька,
А назустріч — кавалер,
Симпатичний скотчтер'єр.
Тож мерщій мені назвіть,

Скаже першим хто «привіт!»

Відповідь. Скотчтер'єр, адже він чоловік, а чоловік першим вітає знайомих жінок.

Перша етикетна задача

Одного вихідного дня Нехочуйко зустрів свою вчительку. Вона йшла вулицею і про щось говорила із жінкою, якої Нехочуйко не знав.

— Добридень вам, Олено Леонідівно! — закричав Нехочуйко.

Вчителька відповіла на привітання Нехочуйки, але при цьому суворо подивилася на нього. Поміркуйте, дітки, чому?

Чи обов'язково вітатися із незнайомими людьми?

Відповідь. Суворий погляд виховательки «пояснив» Нехочуйкові, що він повинен був привітатися до обох жінок, а не лише до своєї вчительки.

Друга етикетна задача

Нехочуйко стояв на задньому майданчику автобуса і збирався виходити. Та ось він побачив знайомого хлопчика. Щоправда, хлопчик стояв на іншому кінці автобуса, біля передніх дверей.

— Вікторе, привіт! — щосили заволав Нехочуйко. — Де ти зник? Як справи?..

— Пасажири здивовано знизували плечима.

Якої помилки припустився Нехочуйко, адже привітати друга — ознака ввічливості?

Відповідь. Нехочуйкові не слід було галасувати на увесь автобус. Можна було привітатися із приятелем, посміхнувшись йому.

Гра-розминка «Ввічливий годинничок»

Усі діти зображають годинник. Дві руки — це стрілки, які ходять по колу уявного циферблата.

Учитель (двічі):

Тікі-так, тікі-так —

Сьому ранку він пробив,

Годинничок ходить ось так.

Усіх діток розбудив.

Діти сім разів плещуть у долоні, зображаючи бій годинника: бом-бом.

Учитель: Ранок настає,

Усміхається діточкам з неба,

Сонечко встає.

Що сказати, прокинувшись, треба?

Діти. Доброго ранку!

Гра продовжується. Стрілки знову ходять, і годинничок показує тепер дванадцятую годину.

Учитель: Ось і день надійшов, діточки,

Що сказати при зустрічі треба?

Діти. Добрий день!

Гра продовжується за тим самим принципом.

Учитель. Стрілки тікали-ходили і шість вечора пробили.

Діти плещуть у долоні шість разів.

Учитель. Вечір наступив, малята,

Що при зустрічі сказати?

Діти. Добрий вечір.

Учитель. Молодці!

Урок 2. «Де акуратність, там і охайність»

Бесіда за малюнком

Уважно подивися на Нехочуйка. Який він має вигляд, коли йде до школи і коли повертається із школи додому? Що можна порадити Нехочуйкові, щоб він був охайним і акуратним? Чи слідкуєш ти за своїм зовнішнім виглядом? Чи часто ти дивишся у дзеркало і що воно тобі підказує? Чи не буває твоєї мамі соромно через те, яким неакуратним(ною) ти іноді буваєш?

Поради і підказки пані Указки

Дружи з водою й милом.

Слідкуй, щоб твої речі завжди були чистими і випрасуваними.

Волосся має бути гарно розчесаним, а головне — чистим!

Брудне взуття зіпсує навіть наймодніший костюм.

Не забувай зрізати нігті!

Слідкуй, щоб шнурки на черевиках були зав'язані, а гудзики на одязі — застебнуті.

Завжди бери чисту носову хустинку.

Не забувай дякувати мамі за те, що вона допомагає тобі бути охайним.

Нагаданочка для хлопчиків

Якщо усі хлопчики стануть охайними, дівчаткам буде дуже приємно.

Нагаданочка для дівчаток

Кожна дівчинка з дитинства знає:

Акуратність її тільки прикрашає.

З якої казки ці рядки? Хто автор цієї казки?

Простирадла повтікали,
Ковдра — з ними за поріг.
І подушка, мов скакушка,
Пострибала, хоч без ніг.

Відповідь. Ці рядки із казки К. І. Чуковського «Мийдодір».

Загадки

Щоб зачіска була охайна,
Була красива, під кінець Вам знадобиться (*гребінець*)
Щоб було чистим ваше тіло,
Вам допоможуть душ і (*мило*).
Завжди носіть, я вам назву,
В кишені хустку (*носову*).
Дівчата знають і хлоп'ята
Потрібно одяг прасувати.
Для цього нам, скажіть, будь ласка Потрібна електрична (*праска*).

Прислів'я і приказки

Хто охайний, той і людям приємний.
Охайність людину прикрашає.
Чисті чоботи швидше ходять.
Де акуратність, там і охайність.
Чистота — запорука здоров'я.
Запам'ятай ці мудрі слова і завжди дотримуйся цих порад.

Етикетна задача

Нехочуйко забув узяти у школу гребінець і попросив його у свого товариша Сергійка. Але Сергійко не дав свого гребінця. Чи можна Сергійка вважати жадною? Чому?

Відповідь. Сергійко не жадний. Просто він знає, що гребінець – це предмет особистої гігієни і, тому, кожен повинен користуватися тільки своїм гребінцем.

Дражнилки для неохайних

Стьопка-Стьопка,
Стьопка-розтрьопка!
Цілий рік не мився,
Хрюшкою зробився.

Оце так Наталя,
Оце так бруднуля!
Сукня у Наташи
І в борщі , і в каші
Юля рук не вимивала,
Під нігтями бруд складала.
Що за Юля-Юлечка,
Юлечка-бруднулечка

Урок 3. «Смачного вам»

Бесіда за малюнком

Чи зрадіє мама Нехочуйка, побачивши, яким став його костюм?
Допоможи Нехочуйкові уникнути грубих порушень правил етикету. Поясни Нехочуйкові його помилки.
Якою «ввічливою» фразою ти порадиш Нехочуйкові завершити обід (сніданок, вечерю)?

Вірш-подяка

Мама мені смачної каші зварила. Мамі за це я подякувала:
Я обняла її, поцілувала,
Я їй щиро «спасибі» сказала.
А ти не забуваєш подякувати своїм рідним за смачні сніданки, обіди та вечері?
Поміркуй, які слова вдячності потішать маму, бабусю й інших кулінарів?

Підказка пані Указки

Обід був чудовим!
Яка смачна вечеря!
Дякуємо, усе було надзвичайно смачним!
Мамуню, ти у мене найкращий кухар-чародій!
Бабуню, яких же ти смачнющих пирогів напекла!

Порада пані Указки:

Якщо після обіду ти вимиєш посуд — це буде і допомогою, і подякою одночасно.

Етикетна задача

На десерт Нехочуйко їв морозиво із вишневим варенням. З'ївши ягідку, він замислився: що робити з вишневою кісточкою?

Завдання: Допоможи Нехочуйкові знайти правильне рішення. Вибери один із варіантів відповіді.

- а) Виплюнути на скатертину;
- б) віднести кісточку у відро для сміття;
- в) виплюнути в руку і покласти на тарілку;

г) покласти кісточку на чайну ложечку, а з неї перекласти в спеціальну тарілочку для кісточок чи на край своєї тарілки.

Відповідь. Варіант «г».

Веселе апетитне завдання

Товстий-товстий бегемот

Набивав весь день свій рот.

З'їв сто булок, сто пампушок,

Сто тістечок, сто ватрушок,

Сто сосисок, сто сирків,

Сто смачненьких павуків.

З'їв він ще сто ананасів

І запив із пляшки квасом.

Завдання. Назви ті неістівні предмети, які бегемот не їв. Перелічи всі продукти, які за день з'їв бегемот.

Скоромовка

Спробуй вимовити цю скоромовку якомога швидше і чіткіше, а їсти завжди потрібно не поспішаючи й акуратно!

Порося мале Гаврюша

З'їло вранці лиш ватрушку.

Квапилося і спішило,

Та ватрушку розкришило.

Смачна лічилка

Мама, тато, баба й дід

Готували нам обід.

Тобі — м'ясо тушкувати,

Тобі — капусту купувати,

Тобі — тісто місити.

А тобі, друже, — водити!

Ця «смачна лічилочка» допоможе обрати ведучого, коли ви починаєте якусь гру.

Урок 4. «Після смачного обіду»

Бесіда за малюнком

Хто з дітей дотримується правил етикету? Назви грубі помилки Нехочуйка.

Чи хотів(ла) би (б) ти їсти за одним столом із Нехочуйком? Із якого ввічливого побажання ти зазвичай починаєш сніданок, обід вечерю?

Підказки пані Указки

Лікті на стіл не треба класти, бо можна зачепити тарілку сусіда!

М'ясо курки завжди потрібно їсти за допомогою виделки й ножа!

Щоб не заплямити свій костюм, треба завжди бути дуже акуратним.

Під час обіду (сніданку, вечері) необхідно покласти на коліна серветку!

Етикетна задача

Іменинниця Оленка пригощала гостей тістечками. Нехочуйко розгубився, не знаючи, яке тістечко йому вибрати. «Візьму я те тістечко, що лежить до мене найближче»,— подумав Нехочуйко й ухопив його руками. А потім передумав: «Ні-ні! Воно дуже маленьке! Краще візьму я те, що лежить у центрі тарелі!»

Але й це тістечко Нехочуйко не взяв: воно видалося йому не зовсім гарним. Нарешті Нехочуйко вибрав собі тістечко. І хоча лежало воно на протилежному боці тарелі, Нехочуйко був дуже задоволений.

Запитання. Яке тістечко мав узяти Нехочуйко?

Відповідь. Нехочуйкові потрібно було взяти те тістечко, що лежало до нього найближче.

Апетитні скоромовки

Вивчи ці скоромовки і спробуй вимовити їх якомога швидше.

Печу, печу хлібчик Дітям на обидчик.

Побіля Прокопа паляниці пекла.

Я несу на кухню кріп.

Кине мама кріп в окріп,

А до кропу ще й петрушку,—

Смачно варить мама юшку

Спотиканки

Вередували вередиченьки, що не зварили варениченьків; не вередуйте, вередиченьки,— ось поваряться варениченьки.

Прилетіли горобці, говорили про крупці; не про крупці, не про покрупцю, а про крупник та про покруп'ячко.

Пішов Прокіп, кипів окріп; як і при Прокопові кипів окріп, так і без Прокопа кипів окріп.

Прислів'я і приказки

Їж пироги з грибами, а язик тримай за зубами,

Їж більше, а говори менше, їж калачі, та менше белькочи.

Яку із цих народних мудростей ти чуєш часто, а яку вперше?

Вивчи їх і завжди прислухайся до цих мудрих порад!

Гра «Смачного»

Добре побажання «Смачного» справді зробить приємним і смачним ваш сніданок, обід і вечерю. А щоб ви не забували цю ввічливу фразу, пограйте з

друзями у гру, яка так і називається «Смачного».

Група дітей стоїть колом, а в центрі кола — учитель із м'ячем. Учитель кидає м'яч будь-кому з дітей, називаючи смачні страви (наприклад, борщ, котлети, торт і т. д.). Дитина повинна спіймати м'яч, сказавши при цьому заповітне слово «Смачного!». Потім ця сама дитина кидає м'яч ведучому, називаючи якусь страву. Учитель, спіймавши м'яч, відповідає: «Смачного!». Якщо якийсь гравець забув вимовити «ввічливе» слово, він виходить із гри. Цю саму гру можна ускладнити, додаючи до назви їстівного назву неїстівного. Тоді м'яч потрібно спіймати, але при цьому не вимовляти слово «Смачного!».

Урок 5. «Правила поведінки у транспорті»

Бесіда за малюнком

Як би вчинив Нехочуйко, якщо б він був ввічливим і вихованим? Для того щоб не поступатися місцем у транспорті, Нехочуйко часто удає, ніби робить дуже важливу справу: читає книжку, дивиться у вікно, солодко дрімає, розв'язує кросворд і т. д. А ти так не робиш? Порадь, будь ласка, Нехочуйкові, що йому потрібно зробити, якщо в салон автобуса увійде жінка з маленькою дитиною на руках, стара людина чи людина з паличкою.

Пісенька-підказка пані Указки

Цю пісеньку треба співати на мотив відомої пісні «Ми їдемо-їдемо-їдемо...» Перший чотиривірш пісні повторюється в кожному куплеті. Відповіді пані Указки співати не треба, їх промовляють.

Ось потяг швидко мчить —

Чу-чух, чу-чух, чу-чух.

У наших пасажирів

Захоплює він дух.

Та перша ось зупинка,

І двері відчиняються...

В вагоні на зупинці

Бабусенька з'являється.

Приспів:

Як же бути? Що робить?

Що ми має вчинить?

Підказка пані Указки:

Потрібно бабусі поступитися місцем і сказати: «Сідайте, будь ласка».

Ось потяг швидко мчить —

Чу-чух, чу-чух, чу-чух.

У наших пасажирів

Захоплює він дух.

Та знову ось зупинка,
І двері відчиняються...
І жіночка з дитиною
В вагоні враз з'являється.

Приспів:

Як же бути? Що робить?
Що ми маємо вчинить?

Підказка пані Указки:

Треба жінці з дитиною також місцем поступитися І сказати: «Прошу вас, сідайте».

Продовження пісеньки попереду!

Загадки на колесах

Дім по вулиці іде,
На роботу всіх везе.
Не на курячих ногах,
А в гумових чобітках.

(Автобус)

Вогні горять попід землею,
Палаці там стоять під нею.
Любить швидко потяг мчатись,
Можеш сісти, покататись.

(Метро)

Є машина у людей,
Що замінить сто коней.
Де машина ця пройде,
Дим стовпом ураз стає.

(Трактор)

Є знайомий в нас один,
Всіх домчить за п'ять хвилин.
Гаву не лови, сідай,
Відправляється... *(трамвай)*.

Гра «Ввічливий трамвайчик»

У грі беруть участь водій, кондуктор і пасажир. Діти стають одне за одним паровозиком, зображаючи пасажирів трамвая. Попереду стоїть водій, у руках у нього кермо-іграшка. Кондуктор дає пасажирам квитки, але не за гроші, а за «ввічливі» слова (дякую, будь ласка, будьте ласкаві, вибачте, доброго дня і т. д.). Причому пасажир не повинні повторювати ці слова.

Квитки можна зробити із паперу, старих листівок чи календариків. Якщо комусь із пасажирів важко назвати слова ввічливості, квиток за нього може придбати хтось із друзів-пасажирів. Але при цьому обов'язковим є знання «чарівних» ввічливих слів.

Якщо пасажирові без квитка допомогти ніхто не може, кондуктор відправляє його до водія. Перевага водія в тому, що він може називати будь-які слова ввічливості, навіть ті, які вже звучали. Коли всі пасажирі матимуть квитки, «ввічливий трамвайчик» вирушає в путь

Урок 6. «Ввічлива поїздка»

Бесіда за малюнком

Чи можна в салоні автобуса (тролейбуса, трамвая) їсти морозиво (тістечко, пиріжок і т. д.)? Відповідь поясніть.

А що робити, якщо ти дуже зголоднів?

За плечима Нехочуйка — рюкзак. Поміркуй, чи заважає він пасажирам? Порадь, що потрібно зробити Нехочуйкові, щоб виправити свою помилку.

Перша казкова етикетна задачка

В автобус увійшли два пасажирі: сірий Вовк із двома величезними валізами і довговухий Зайчик. Побачивши два вільних місця, вовк тієї ж миті сів на одне з них, а на інше поставив свої валізи. Допоможи маленькому Зайчикові знайти місце в автобусі.

Відповідь. Не можна займати вільні місця для пасажирів валізами. Валізи можна поставити на підлогу біля своїх ніг чи тримати їх на колінах.

Пісенька-підказка пані Указки

Ось потяг швидко мчить —

Чу-чух, чу-чух, чу-чух.

У наших пасажирів

Захоплює він дух.

Та ось нова зупинка,

І двері відчиняються.

З морозивом дівчинонька

В вагоні враз з'являється.

Приспів:

Як же бути? Що робить?

Що ми має вчинить?

Підказка пані Указки:

Ми їй скажемо:

- Дивна річ! Чи знаєш, де ти?
Що, не знаєш етикету?
Тут не їдять морозиво,
Це знають навіть діти,
Костюми пасажирів так можна забруднити.
Ось потяг швидко мчить —
Чу-чух, чу-чух, чу-чух.
У наших пасажирів
Захоплює він дух
Та знову ось зупинка,
І двері відчиняються,
Із рюкзаком на спині
Хлопчина тут з'являється.

Приспів:

Як же бути? Що робить?
Що ми маємо вчинить?

Підказка пані Указки:

Сумку з плеча свою треба знімати, щоб пасажирам не заважати!

Друга казкова етикетна задачка

Ведмежата їхали у гості до бабусі в повному автобусі. Їдучи, вони розповідали один одному цікаві історії й так захопилися, що ледь не прогавили своєї зупинки. Прощтовхуючись до дверей, ведмежата невзначай штовхнули дядечка Лося, віддавили лапу тітоньці Лисиці й збили з ніг маленьке Білченя.

Яких грубих помилок припустилися ведмежата? А як можна уникнути таких помилок?

Підказки пані Указки

У транспорті треба бути уважним. До виходу бажано готуватися заздалегідь, запитуючи у пасажирів, які стоять попереду, чи будуть вони виходити на наступній зупинці. Якщо пасажири не будуть виходити, необхідно попросити вибачення і звернутися з проханням пропустити тебе. Створивши незручності іншим пасажирам, не забудь перепросити їх: «Вибачте, я не навмисно...», «Перепрошую, я випадково...» і т. д.

Гра «Таксі»

Грають дві команди по п'ять осіб. У кожній команді є водій і пасажири. Перед початком гри водії промовляють веселу чистомовку:
«До-ре-мі-фа-соль-ля-сі,

Повезу вас на таксі».

Потім перші пасажери беруть за плечі водіїв таксі й, об'їхавши кубик, що стоїть попереду, повертаються на вихідну позицію. Тепер у таксі сідають другі пасажери. Узявшись за плечі перших, вони вже втрюх об'їжджають кубик.

Гра триває доти, доки в таксі не сядуть усі чотири пасажери й не об'їдуть кубик разом із водієм на уявному таксі.

Урок 7. «Ми йдемо до театру»

Бесіда за малюнком

Чи можна запізнюватися на виставу? А за скільки хвилин до початку вистави приходиш до театру ти?

Нехочуйко проходить на своє місце спиною до глядачів. Чи ввічливо це? Як правильно проходити до свого місця? Чи заважає Нехочуйко глядачам дивитися казку, а акторам її грати?

Шкідливі поради Нехочуйка

Порада № 1

Якщо ти десь забарився,
До театру запізнився,
Не хвилюйся, постарайся
І до зали ти вривайся!
Щоб знайти куди сідати,
Треба гучно закричати:
— Це який тут ряд? Дев'ятий?
Де тут місце двадцять п'яте?

Порада № 2

Як ідеш до свого місця,
Повернись до всіх спиною,
Це тому, що непристойно
Повертатися лицем!
Зрозумієш, що за все це
Всі пишаються тобою
І за знання етикету
Називають «молодцем»!

Чи можна виконувати шкідливі поради Нехочуйка? Спробуй дати інші, корисні, поради дітям, які прийшли до театру.

Етикетна задача

Прийшовши до театру, Нехочуйко дістав бінокль і почав роздивлятися глядачів. Він видивлявся, у кого з дівчаток на носі є веснянки, а у кого з хлопців найтовстіші щоки, у кого яка зачіска і хто як одягнутий. Адже це цікаво! А як ти вважаєш: для чого потрібен театральний бінокль і чи можна за його допомогою розглядати глядачів?

Відповідь. У театрі біноклем користуються лише для перегляду вистави. Театральні загадки-добавлянки

1. Піти хочеш на балет?
То купи собі... (білет).
2. В цирку є арена
А в театрі (сцена),
А в театрі... (сцена).
3. В залу поспіши, дружок,
Якщо продзвонив (дзвінок)

Гра «Завіса»

Учитель пропонує дітям поставити веселу імпровізовану виставу «Казкова країна». Для цього кожній дитині потрібно вигадати і зобразити будь-якого казкового героя. Зробивши свій вибір, діти рухаються по залу, зображаючи кожен свого героя за допомогою рухів. Наприклад, Карлсон натискає кнопку уявного мотора і літає. Учитель спостерігає за дітьми, а потім промовляє театральну лічилочку, у фіналі якої звучить магічне слово «Завіса». Почувши це слово, діти повинні зупинитися і не рухатися, а учитель — відгадати казкових героїв. Якщо йому це не вдається, діти можуть допомогти ведучому, промовляючи фрази, характерні лише для цього героя. Наприклад, Карлсон часто повторював: «Я чоловік у повному розквіті сил» і т. д. Розгадавши всіх героїв, учитель обирає найбільш артистичного, яскравого гравця, який, на його думку, виконав завдання найкраще. Тепер цей гравець стає ведучим.

Театральна лічилка (для гри)

Раз, два — я повинна
Побувати в одній країні.
Та країна, безумовно,
Вся чудес казкових повна.
Хто живе в ній, я не знаю,
Тільки зараз відгадаю.
Увага! Завіса

Урок 8. «Театральні таємниці»

Бесіда за малюнком

Чи можна їсти під час вистави? Що таке антракт? Для чого він потрібний? Чи добре робить Нехочуйко, кидаючи обгортки від цукерок і недогризки від яблук на підлогу? А як би вчинив(ла) ти?

Шкідливі поради Нехочуйка

Порада № 1

Зголоднів якщо ти,
А вистава не скінчена,
Шоколадку сміливо
З сумки враз діставай!
А обгортки папірці,
Із фольгою покручені,
Як розумна дитина,
На підлогу кидай!

Порада № 2

Як закінчиться вистава,
Зразу з місця піднімайся,
Відштовхнувши всіх сусідів,
Зал покинь за нуль хвилин.
Одягнись скоріш, спускайся,
Не важливо, що актори
Вийшли дружно на уклін.

Чи можна виконувати шкідливі поради Нехочуйка? Спробуй дати інші, корисні, поради дітям, які прийшли до театру.

Підказки пані Указки:

Охайним завжди до театру ходи
І причепурись, як ідеш ти туди.
Той до театру вчасно прибуває,
Хто ввічливим завжди себе вважає.
Одягу в гардеробі залишають —
Це правило і діти навіть знають.
Ти іншим присутнім не заважай
І гучно з сусідкою не розмовляй.
Виховані діти мусять знати —
Під час вистави не треба жувати.
В антракті ти зможеш піти до буфету,
Щоб чаю напитись чи з'їсти цукерку.
Скінчилась вистава, ти геть не спіши,
А краще акторам «Спасибі» скажи.

Етикетна пам'ятка

Відгадай загадки-добавлянки і ти дізнаєшся, як подякувати акторам за виставу, яку ти дивився у театрі.
Акторам приємно буде, як ти Після вистави подаруєш їм ... (квіти).
За те що вистава була красива,
Скажи акторам щире... («спасибі»).

Театральна гра «Хода»

У цій грі може брати участь будь-яка кількість дітей. Учитель під

музику промовляє двічі:

Дівчатка і хлопчики,

Гав не ловіть

І ходу бабусь

Ви скоріш зобразіть.

Ходять бабусі ось так,

І ось так, і ось так.

Наступного разу учитель пропонує показати іншу ходу. Наприклад, хода модниці, військового, хода Діда Мороза тощо. Навіть можна зобразити, як ходять звірята: кенгуру, жабки, кішки, зайці, ведмеді і т. д.

Урок 9. «Ідемо в гості»

Бесіда за малюнком

Нехочуйко прийшов у гості до свого друга. Чому ж господарям дому ніяково у присутності гостя? Чи можна приходити в гості без запрошення чи потрібно все-таки повідомляти про свій візит заздалегідь? Порадьте Нехочуйкові, як він повинен вчинити, побачивши, що в домі друга прибирають?

Підказки пані Указки

Пам'ятай, що неочікуваний візит найчастіше за все завдає турбот господарям. Тому заходити в гості без попередження потрібно лише за необхідності. Якщо ти все-таки зайшов без попередження, не залишайся в гостях надовго, адже господарі планували робити щось інше. Французька приказка говорить: «Ходи в гості без попередження, і ти дізнаєшся, що про тебе думають». Пам'ятай, що перш ніж завітати до когось, потрібно повідомити про свій візит.

Якщо тебе запросили в гості на певну годину, намагайся не запізнюватися. Але й раніше не приходь, адже господарі у цей час завершують останні приготування (переодягаються, роблять зачіски і т. д.).

Якщо тебе запросили на свято, не забудь про подарунки, сюрпризи і добрі побажання.

Приходити в гості потрібно лише з гарним настроєм, а примхи, забаганки і незадоволення краще залишити за порогом дому.

Казкова етикетна задачка

Поросятко прийшло у гості до Козеняти без запрошення і потрапило на родинний обід. Мама-Коза запросила поросятко до столу і пригостила його смачним пудингом. Наївшись, утішене поросятко сказало: «Ну, добре, мені

вже час!» І пішов так само несподівано, як і прийшов.

Чи знає поросятко таємниці етикету? Назви помилки, яких припустилося поросятко.

Поради пані Указки

Поросяткові не треба було приходити в гості без запрошення. Та якщо вже так склалося, поросятко мало би вибачитися за те, що прийшло невчасно. Поросятко не подякувало мамі-Козі за пригощання, а ввічливі діти ніколи про це не забувають.

Поросятко пішло відразу після обіду, а так робити ніяк не можна, бо виходить, що приходило воно лише, щоб наїстися. Поросятко не попрощалося із гостинними господарями. Не забувайте, будь ласка, про це.

Прислів'я і приказки

У чужому домі не будь примітним, а будь привітним.

Вміння поводитися прикрашає і нічого не коштує.

Доброму гостю господар радий.

Веселі загадки

Відгадай, хто з казкових героїв любить ходити в гості, а хто приймає гостей сам?

По лісовій стежинці дівчинка іде,
В кошику бабунечці трішки несе.
(*Червона Шапочка*)

Він у гості зранку ходить,
Голосно пісні виводить,
Нам не складно здогадатись,
Як він може називатись.

(*Вінні Пух*)
Вона полечком пішла
І копійчку знайшла,
Пішла далі на базар

Та й купила самовар
Запросила всіх до чаю.
Хто вона? Хто відгадає?
(*Муха-цокотуха*)
Ось послухайте мене:
— За спиною двигун є,
Завжди хвалиться, спішить,
В гості у вікно летить,
Полюбля дуже ватрушки,
Мед, варення і пампушки.
(*Карлсон*)

Урок 10. «Щоб вашим гостям було весело»

Бесіда за малюнком

Поміркуй: чи весело дітям у гостях у Нехочуйка? А чому? Порадь, що потрібно зробити Нехочуйкові, щоб гості не сумували? Чи можна без дозволу господаря брати його речі, заходити в інші кімнати, дивитися, що смачненьке є в холодильнику, і перевіряти, що лежить у шафі? Чи захочуть діти

наступного разу йти у гості до Нехочуйка?

Підказки пані Указки

Якщо ти запросив друзів у гості, не шкодуй для них своєї уваги, часу та іграшок. Ввічливий господар після приходу гостей завжди припиняє розмови по телефону і перегляд телепередач. Щоб гості не сумували, потрібно попередньо продумати, як їх розважити. Із друзями можна пограти в цікаві ігри, розв'язати кросворди, загадки, можна потанцювати чи влаштувати домашній показ мод.

Будь гостинним і щедрим! Разом із мамою чи бабусею продумай, чим можна пригостити своїх друзів.

Не забувай подякувати гостям за те, що вони прийшли і разом з тобою відпочивали.

Смачні загадки

На баштанні його сонечко пече,
Як розрізеш, сік солодкий потече.
Люди люблять його дуже,
Відгадаєш, що це, друже?
(Кавун)
Кругла й червоненька,
Блискуча і маленька,

В її руці тростина
І кістка всередині.
(Вишня)
На гілках кулечки висіли,
Від спеки згодом посиніли.
(Сливи)

Скормовки для веселої компанії

У Фомки в гостях Фімка, Фімка в гостях у Фомки.
Їсти Маша не бажає, Лінь їй їсти заважає.
В печі калачі, як вогонь гарячі.

Весела арифметика

1.Пощастило знов Миколці,
Він на річці не дарма: і
Два карасики в відерці
І чотири пічкура.
Тільки ось коло відерка
Жирний котик щось пасе.
Скільки риби наш Миколка
Нам на юшку принесе?
(Ніскільки)
2. Посадила баба в піч

Пиріжки. Така от річ,
Для Наталі, Каті, Вови
Пиріжечки вже готові.
Та один ще пиріжечок
Кіт поніс он у куточок.
Я лічити не беруся,
Скільки випекла бабуса
Пиріжечків. Може,
Хтось їй допоможе?
(Чотири)

Підігріла чайка чайник.
Запросила вісім чайок:
— Прилітайте всі до чаю!

Скільки чайок всіх? Я знаю!
(Дев'ять)

Весела дискотека

Вигадай разом із друзями і станцюй:
танок інопланетян; — танок у невагомості;
танок страху; — танок веселих клоунів;
танок диких мавп; — танок непосідушок.

Ігротека

Гра «Чарівна валіза»

Стару валізу або велику коробку з маминого дозволу наповнити різноманітним вбранням і маскарадними костюмами.

Доки грає музика, діти ходять навколо валізи. Раптово музика стихає. Учасники повинні встигнути сісти на валізу. Хто з гравців устиг, дістає із валізи річ, яка лежить зверху, й відходить убік. Гра триває доти, доки всі учасники не візьмуть вбрання із чарівної валізи. І тоді можна влаштувати справжній парад святкового вбрання.

Гра «Смачні імена»

Діти кидають одне одному повітряну кульку, вигадуючи «смачні» рими до імен.

Наприклад: Іринка — апельсинка, Кірюшка — ватрушка; Маринка — сардинка; Владик — мармеладик; Стає — квас і т. д.

Урок 11. «Що тобі подарувати?»

Бесіда за малюнком

Чому дівчинка не зраділа подарунку Нехочуйка? Поміркуй, із ким Нехочуйкові треба було порадитися, перш ніж дарувати такий подарунок? Чи можна дарувати цуценя, кошеня, ховраха, не узгодивши це з дорослими? Які подарунки можна подарувати дівчаткам (хлопчикам)? Про який подарунок мрієш ти?

Підказки пані Указки

Дарувати подарунки дуже приємно, а робити це потрібно від щирого серця. Подарунок потрібно гарно оформити, упакувати. Готувати подарунок краще заздалегідь, продумавши, що може найбільше втішити іменинника.

Подарунок можна зробити і своїми руками, головне — виявити фантазію. Переконана, що близькі й друзі належно оцінять вашу роботу.

Даруючи подарунок, не мовчи, а обов'язково скажи кілька добрих слів-

побажань.

Етикетна задачка

На свято новорічне свято Миколайчик

Дівчаткам подарунки приніс:

Ляльки і люльки, книжки- фарбуванки,

Гармати, пістолі, пряники, цукерки.

На свято новорічне Миколайчик

Хлопчакам подарунки приніс:

М'ячики й санки, бантики і танки,

Літаки, кеди, намиста й ракети

Поміркуй: які подарунки Миколайчика не сподобаються дівчаткам, а які — хлопчикам.

Свою відповідь обґрунтуй.

Подарункові загадки

Відгадавши загадки, ви дізнаєтеся, що можна подарувати дівчаткам.

Королева квітів всіх

З ароматом свіжості.

Для дорослих і малих

Квітка — символ ніжності.

Шипів на стеблині — гірлянда,

А зветься ця квітка... (*троянда*)

Під дощем з нею гуляєш,

Дощ пройшов — її складаєш.

(*Парасолька*)

Сьогодні всі радіють,

А в руках Натульки

Танцюють-майоріють Дві

повітряні... (*кульки*).

Хоч не брилик, а з полями,

Хоч не квітка — з корінцями,

Є у неї своя мова,

З кожним розмовляти готова.

(*Книга*)

На вітрині стали в ряд

І тихесенько стоять.

Якщо їх не купувати,

Вони будуть сумувати.

Люблять їх всі малюки,

Бо красиві ці... (*ляльки*).

Урок 12. «Не дарунок дорогий, а увага»

Бесіда за малюнком

Поміркуй: чи ввічливо вчинив Нехочуйко з дівчинкою? Подумай, чому так говорять: «Потрібен не дарунок, потрібна увага»? Що забув зробити Нехочуйко, отримавши подарунок?

Склади добрі побажання, які можна сказати другові (подрузі), даруючи подарунок.

Скринька побажань

Знай! Ніколи не журися,
Рідним зранку посміхнися,
Міцним і здоровим будь.
Про хвороби всі забудь.
Сміху бажаю і радості,
Удачі, натхнення, завзятості.
Бажаю тільки вірних друзів мати,
Та успіхів великих досягати!

Святковий хоровод

Гості, взявшись за руки, водять хоровод. У центрі кола — іменинниця. Іменинниця тримає в руках повітряну кульку. Гості співають (або промовляють) таке:

Г о с т і . В день народження, Тетяно,
Ми шлемо тобі вітання.
Гав, Тетянка, не лови,
Поздоровлення прийми.
Іменинниця вирішує, хто буде її вітати.
І м е н и н н и ц я . Раз, два, три, чотири, п'ять —
Влад іде поздоровлять.

Той, кого обрала іменинниця, отримує повітряну кульку і вітає. Завершивши свої привітання, гість повертає іменинниці повітряну кульку. Гра повторюється до того часу, доки всі запрошені не скажуть іменинниці свої привітання.

Подарункові загадки

Відгадавши ці загадки, ти дізнаєшся, про які подарунки мріє Нехочуйко.

Ось на гірку випав сніг,
Зразу гомін там і сміх!
Люблять хлопці та дівчата
Покататися на ... (*санчатах*).
Рано-вранці вздовж дороги
На траві блищить роса.
По дорозі їдуть ноги
І біжать два колеса.
Я катаюся охоче,
Наче їм солодкий мед.
Розповім, хто знати хоче:

Це ж є мій... (*велосипед*).
Під вікном жираф залізний
Дім будує людям різним.
Справжній велетень цей пан.
Звуть його... (*підйомний кран*).
Зверху — шкіра, знизу — шкіра,
Та пустий гучний той пан.
Звати пана... (*барабан*).
Бити його просто мода,
І ніхто не скаже — шкода!
Хоч сідай і сумно плач,

Він надутий, бо це... (м'яч).

Прислів'я і приказки

Дарованому коню в зуби не дивляться.

Дароване назад не беруть.

Урок 13. «Похід до магазину»

Бесіда за малюнком

Нехочуйко не вважає себе винним, адже це не він, а його собака заліз у чужу сумку. А як вважаєш ти? Чи можна заходити в магазин із собакою? Поясни свою відповідь.

Де Нехочуйкові потрібно було залишити свого песика? Що б ти порадив(ла) зробити Нехочуйкові, щоб хоча б якось виправити допущені помилки?

Підказки пані Указки

Перш ніж зайти до магазину, залиш собаку у відведеному для цього місці. Заходити до магазину із собаками суворо заборонено. Із магазину виходять покупці з покупками. Як правило, у них важкі сумки, тому притримай вхідні двері і пропусти тих, хто виходить, а вже потім заходь у магазин.

Якщо у відділ чи касу магазину стоїть черга, запитай «Хто останній?» і стань за цією людиною у кінець черги. Якщо ти бачиш, що покупцеві, який стоїть перед тобою, потрібна твоя допомога, допоможи підтримати сумку і скласти покупки. Чітко визнач свої покупки і приготуй гроші заздалегідь, щоб не затримувати інших покупців.

Не забувай про ввічливі слова-звертання: «Будьте ласкаві», «Будь ласка», «Якщо ваша ласка». Будь ввічливим із працівниками магазину і завжди дякуй за гарне обслуговування.

Етикетна задача

Нехочуйко купував у магазині морозиво. — Так, — сказав він, — дай он те морозиво, ні, краще ось це! І швидше, а то я від спеки гину!

Дай відповідь: чому у продавця зіпсувався настрій?

Яких помилок припустився Нехочуйко?

Відповідь. 1) Нехочуйко не ввічливо розмовляв із продавцем, забувши чарівні слова. 2) Нехочуйко не визначив заздалегідь, яке саме морозиво він хоче купити.

Сюжетно-рольова гра «Скандал»

Дія відбувається у магазині іграшок.

Нехочуйко. Мамо, мамуню, купи мені ось цю машину!

Мама. Але, Нехочуйко, ти маєш вже багато машин.

Нехочуйко. Тоді купи новий м'яч або гру «Хокей», або хоча б робота.

Мама. Нехочуйко, я обов'язково куплю тобі іграшку, але не сьогодні...

Сьогодні ми вибираємо подарунок для твого друга.

Тут почалося таке... Нехочуйко тупотів ногами, заливався слізьми і кричав так, що навколо нього зібралися покупці і продавці. Мама насилу вивела Нехочуйка із магазину. Подарунок другові так і не купили.

Запитання пані Указки

Чи добре Нехочуйко поведився у магазині? Чи приємно було мамі, продавцям, покупцям бути поряд із Нехочуйком у ту мить? А з тобою таке буває?

Розіграйте сценку «Скандал» і ніколи не наслідуйте Нехочуйка.

Гра «Овочевий магазин»

Діти ідуть по колу, узявшись за руки. На грудях у дітей медалі-малюнки із зображенням овочів. У центрі кола стоїть покупець, він промовляє гасло.

Покупець. Для супів і для борщів я куплю овочі. Дайте мені, будь ласка, моркву (капусту, цибулю...).

Діти. Що ж, будь ласка, беріть, але спочатку їх наздоженіть!

Покупець біжить за морквинкою, а діти піднімають і опускають руки, запускаючи покупця і морквинку в коло і випускаючи із кола. Якщо покупець наздогнав морквинку, то вони міняються ролями: морквинка стає покупцем, і навпаки. Якщо морквинку не вдалося наздогнати, то покупець вибирає інший овоч. Гра повторюється кілька разів.

Урок 14. «Мені зателефонувало»

Бесіда за малюнком

Нехочуйко розбудив дівчинку телефонним дзвінком. Підкажи йому: до котрої години можна телефонувати увечері?

Чи знаєш ти, з котрої години можна телефонувати друзям у робочі дні? А у вихідні? Поміркуй, як Нехочуйко мав би почати свою телефонну розмову? Що робити, якщо ти телефонував товаришеві, але помилився і потрапив зовсім в іншу квартиру?

Якщо ви телефонуєте другові, а його немає вдома і трубку взяв хтось із батьків. Чи потрібно називати своє ім'я, чи краще хай це буде таємницею, щоб друг сам здогадався, хто ж йому телефонував? Наскільки тривалою може бути телефонна розмова?

Етикетна задачка

Нехочуйко зателефонував на роботу своїй мамі.

- Алло, покличте, будь ласка, маму,— ввічливо попросив Нехочуйко.
— Вибачте, але в нашій фірмі працюють двадцять п'ять жінок і всі вони — мами! — так відповіли Нехочуйкові.

Допоможи Нехочуйкові виправити помилку і зробити телефонну розмову ввічливою.

Підказки пані Указки

Ввічлива людина завжди починає телефонну розмову із привітанням. Ніколи не починають телефонну розмову запитанням «Хто це?». Якщо ти зателефонував, то назви своє ім'я. Телефонувати раніше ніж восьмої ранку і пізніше за дев'яту вечора неввічливо. А у вихідні дні, коли люди бажають довше поспати, телефонувати бажано після десятої ранку.

Якщо ти помилився номером, ввічливо перепроси. Не забувай чарівних слів: «будьте ласкаві», «радий тебе чути», «запросіть, будь ласка», «дякую за дзвінок», «на все добре».

Безтурботно теревенити годинами по телефону — неввічливо! Можливо, ти відволікаєш від справ того, із ким говориш, а може, у цей час хтось намагається додзвонитися твоїм батькам, а лінія зайнята.

Нагаданочка

Ці номери запам'ятайте і завжди їх добре знайте.

101— телефонувати при виникненні пожежі;

102— дзвінок у поліцію;

103— швидка допомога;

104— служба газу.

Загадки

Через поле і лісок

(Телефон)

Подається голосок.

Не будильник, а дзвонить.

Він біжить, і чути нам

Не приймач, а говорить.

Те, що скажеш десь ти там.

(Телефон)

Гра «Зіпсований телефон»

Усі учасники гри стають рядочком або сідають на лавочку. Учитель вигадує слово і говорить його на вухо гравцеві, який стоїть у кінці ряду. Вимовляти слово треба тихо, щоб ніхто його не почув. Кожний передає почуте

слово ланцюжком один одному. Тобто слово передається ніби по телефонному дроту. Коли черга дійде до найпершого учасника, учитель перевіряє, чи гарним був зв'язок? Він запитує спочатку у першого гравця, а потім у решти, що вони почули?

Результат може бути дуже веселим, адже хтось замість «іриска» почув «анфіска», а комусь здалося, що це слово — «сосиска». От і маємо зіпсований телефон

Урок 15. «Не образжай малят»

Бесіда за малюнком

Чи добре вчинив Нехочуйко? Як би ти назвав(ла) його вчинок? Як би ти провчив(ла) Нехочуйка? Поміркуй, правий той, хто сильніший і старший? Допоможи Нехочуйкові виправити свою помилку. Підкажи, як це зробити? Як би ти заспокоїла дівчинку, що плаче?

Підказки пані Указки

Ображати молодших і слабших можуть лише невиховані й нерозумні люди. Ніколи не роби цього сам і не дозволяй іншим! Умій захистити слабшого! Якщо ти винен, умій визнати свою провину і попросити вибачення. Як би соромно і важко тобі не було, скажи чарівні слова «перепрошую», «вибач, будь ласка». Спробуй якомога швидше виправити свою помилку й помиритися з людиною, яку ти образив. Повір, тобі відразу стане легше.

Якщо ти бачиш малюка, який плаче, зверни на нього увагу. Потіш його, заспокой і розрадь.

Чарівна пробачалочка

Винен я, пробач мені.
І не лай і не сvari.
Обіцянок своїх не забуду:
Ображати тебе я не буду!

Чарівна мирилочка

Досить лаятись і злитись!
Ну, давай скоріш миритись!
Геть, образа, відійди,
Жде нас дружба назавжди!

Гра-мирилочка

Діти стають колом. Учитель промовляє слова, а діти виконують дії, закладені у слова ведучого.

Тому, хто праворуч, посміхнися,
Тому, хто ліворуч, посміхнися.
Тому, хто праворуч, поклонися,
Тому, хто ліворуч, поклонися.

Тому, хто праворуч, руку дай,
Тому, хто ліворуч, руку дай.
Тепер по колу ти крокуй,

Із друзями разом крокуй.

Тому, хто праворуч моргни,
Тому, хто ліворуч, моргни.

Того, хто справа, обійми,
Того, хто зліва, обійми.
Ось закінчилась наша гра,
І знову дружать всі! Ура!

Утішалочка для дівчаток

Подаруй мені усмішку,
Наче сонечко з неба.
Ну не плач, ну не пхикай,
Не треба!

Утішалочка для хлопчиків

Мій лицар, мій герой, мій захисник,
Не плач! Ти вже великий, ти — чоловік!
Лічилочка-утішалочка
Раз, два, час не гай,
Швидко сльози витирай!
Далі — три, чотири, п'ять,
Досить плакати і ридати!
Шість і сім, і вісім, бач!
Годі, більше ти не плач

Урок 16. «Наодинці з природою»

Бесіда за малюнком

Чи добре відпочив Нехочуйко? Назви негарні вчинки Нехочуйка. Нехочуйко вирізав ножом напис на березі, стверджуючи, що дерева неживі і їм не боляче. А як ти вважаєш?

Подумай, що буде з нашою природою і з нами, якщо раптом зникнуть птахи?

Порадь, як застерегти Нехочуйка і таких, як він, від жорстокого поводження з природою.

Чи приємно гуляти засміченим лісом? Чи не залишаєш ти після себе сміття на тих галявинках, де відпочивав із друзями й рідними?

Підказки пані Указки

Вирушаючи в ліс, парк, завжди дотримуйся цих правил:
Дерева, квіти і кущі не нищити!
Птахів охороняти, із рогаток не бити!
Гнізда, мурашники не руйнувати!
Комах і звірят не ображати!

Сміття після себе завжди прибирати!
Природу любити й охороняти!

Гра «Я знаю ліс»

Б'ючи рукою по м'ячу, дитина говорить такі слова:

— Я знаю п'ять назв лісових тварин:

Ведмідь — раз,

Лисиця — два,

Вовк — три,

Заєць — чотири,

Їжак — п'ять!

Кожна нова назва супроводжується ударом по м'ячу. Якщо гравцеві складно назвати підряд п'ять тварин, які живуть у лісі, м'яч переходить до наступного гравця.

Крім тварин, можна назвати лісових птахів, дерева, гриби, квіти.

Сценка «Як звірята ліс врятували»

Лісова Фея. Лісові звірятка, а йдіть-но швидше сюди!

Звірі (заєць, їжак, лисиця, ведмідь). Що сталося?

Лісова Фея. Лихо сталося!

До лісу прийшов хлопчисько,

Злий розбійник Грицько!

Він дерева ображає

Звіри

Треба Гриця налякати,

У «відлуння» з ним пограти!

Хлопця треба проучити

І поводитись навчити!

Лісова Фея. Чую, він іде сюди!

Тож ховайтесь хто куди!

(Виходить Грицько, наспівуючи пісню.)

Грицько. В лісі я люблю гуляти,

Всіх лякати, все ламати!

Квіти я зриваю,

Гнізда всі ламаю!

Ось я сміливий який!

Звірі (повторюють, ніби луна). Ой-ой-ой!!!

Грицько. Хто там ховається у кущах?

Звірі. Ах! Ах! Ах!

Грицько. Насила на мене страх...
Звірі. Ах-ах-ах!
Грицько. Мені не страшно!
Я не боягуз!
Звірі. Боягуз, боягуз, боягуз!
Грицько. І тебе я не боюсь!
Звірі. Юсь-юсь-юсь!
Грицько. Ой-ой-ой!
Ай-яй-яй!
Мамо! Мамо, виручай!
Я більше не буду
Квіти зривати,
Я більше не буду
Ліс ображати.
(Тікає.)
Звірі. Ура!

Лісова фізкультхвилинка

Вітер лісові дерева хилить (нахили вправо, вліво із піднятими руками), Яскраві метелики скрізь пурхають (змахи руками, ніби крилами). Стрибають по гілках білка з білчням (стрибки), Ходять лісом ведмідь із ведмежам (ходіння перевалюючись), їдять суниці в лісі дітлахи... (присідаючи, діти зображають, як вони їдять суниці), і добігла кінця наша гра.

Список використаних джерел

Іляцька Л.С. Ігрові проблемні ситуації. – К.: Школа, 2004, № 7.

Щербань П. Дидактичні ігри у навчально-виховному процесі. -К.: Початкова школа, 2005, №9.

Уляницька Л.С. Ігрові проблемні ситуації. -К.: Початкова школа, 2006, №9.